

А.С. Коваленко, аспірантка*
**Національний технічний університет «Харківський політехнічний
інститут», Україна**

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ ХАРКІВЩИНИ

З моменту приєднання економіки України до світової ринкової системи спостерігаються цикли її глибоких криз та поступового, але короточасного зростання. Однією з найбільш стабільних, з точки зору дохідності, галузей, що повсякчас підтримує вітчизняну економіку є сільське господарство. Наявність родючих посівних площ, чималий досвід у розробці земель та переробці зернових є вагомою перевагою такої позиції. Проте останнім часом негативний вплив макроекономічних факторів і непрозорість фінансових та податкових важелів впливу нівелює досягнення та підвищує ймовірність настання глибокої фінансової та економічної кризи галузі. Характерна така вірогідність й для 6-го за обсягами виробництва регіону зернових культур в Україні – Харківської області. Виникає потреба у своєчасній перевірці фінансового стану аграрних підприємств регіону та розробці системи заходів уникнення впливу негативних важелів на їх фінансову стійкість.

Дослідженнями управління фінансовим станом та стійкістю аграрних підприємств довгий час займаються як іноземні так і вітчизняні науковці. Досягнення Матвійчука А.В.[1], Калашнікової Т.В.[2], Кошельника В.М.[3] та інших українських вчених вказують на наявну та гостру необхідність у доопрацюванні механізмів підтримки фінансової стійкості підприємств у невизначених ринкових умовах.

Щоб мінімізувати глибокі кризові загрози підприємство має бути фінансово стійким, а його продукція конкурентоспроможною. Якщо останнє – результат комплексного підходу до маркетингового забезпечення операційної діяльності, то фінансова стійкість знаходиться у постійному балансуванні. Розглядаючи фінансову стійкість як стан, за якого суб'єкт господарювання має можливість вільно маневрувати власними, а за потреби, й залученими коштами задля забезпечення розширення виробництва чи оновлення активів, слід спостерігати за збереженням фінансової рівноваги. Найліпший шляхом визначення таких тенденцій є перевірка фінансової діяльності підприємства.

На сьогодні з понад 2000 функціонуючих у Харківській обл. сільськогосподарських підприємств найбільш вагомими для економіки регіону вважаються 150 діючих аграрних підприємств, у їх володіннях зосереджено понад 100 га земельних володінь.

Дослідження даних щодо фінансово-економічних результатів роботи упродовж останніх років даної групи підприємств дало неоднозначні

* Науковий керівник – Д.В. Шиян, д-р екон. наук, професор

результати: загальні тенденції не показують суттєвого падіння результативності, проте існує сталий набір негативних ознак, що можуть вказувати на загрозу втрати дохідності та тяготіння до банкрутства. Зокрема, у табл.1 наведені результати узагальненого аналізу діяльності харківських підприємств.

Таблиця 1

Основні показники діяльності підприємств сільського господарства Харківської області у 2013-2014 рр.*

Показник	2013	2014	Приріст, %
Чистий прибуток, млн. грн.	962 881,00	1 623 517,00	+68,61%
Частка підприємств, що отримали прибуток, %	76%	79%	3,9%
Чистий збиток, млн. грн.	432 415,00	1 790 839,00	+314%
Частка підприємств, що отримали валовий збиток - у %	20	5	-75%
	13,3%	3,3%	
Частка підприємств, що отримали збиток від операційної діяльності - у %	27	21	-22,3
	18%	14%	
Частка підприємств, що отримали збиток за фінансовим результатом - у %	36	31	-13%
	24%	21%	

Так, можна спостерігати загальний приріст прибутку та кількості прибуткових підприємств, при цьому загальна сума збитків у 2014 році перевищила загальну суму прибутків підприємств. Це перша ознака настання фінансової кризи окремих підприємств.

За даними структури балансів підприємств Харківщини слід визнати іншу ознаку кризи, частка запасів у оборотних активах висока, дебіторська заборгованість також перевищує 30%. Це пояснює ріст зобов'язань та скорочення нерозподіленого прибутку. Детальна інформація щодо структури зваженого галузевого балансу Харківської обл. подана у табл. 2.

Таблиця 2

Діагностика зваженої структури балансу сільськогосподарських підприємств Харківської обл.

Показники	2012	2013	2014
Питома вага НА у А, %	40,76	39,95	40,58
Питома вага запасів у ОБА, %	44,17	41,72	43,94
Вага фондів обігу у ОБА, %	40,85	47,07	43,48
Вага нерозподіленого прибутку у ВК, %	59,14	61,82	54,21
Поточні зобов'язання у капіталі, %	27,89	36,43	45,16
Питома вага ДЗ в ОБА, %	36,23	31,86	33,57

Щоб зробити певні висновки щодо фінансового стану аграрних підприємств запропоновано аналіз ліквідності 151 підприємства Харківської обл. (табл. 3). Дані щодо росту дебіторської заборгованості та зобов'язань

* Тут і далі розраховано автором на основі фінансової звітності підприємств

підтвердилися поступовим зростанням числа нестійких підприємств з точки зору ліквідності. Проблеми у розрахунках зі споживачами та реалізацією загалом критично відбилися на фінансовій стійкості.

Таблиця 3

Ліквідність сільськогосподарських підприємств Харківської області

Показник	Граничне значення	Стан	Кількість підприємств			Структура по роках, %		
			2012	2013	2014	2012	2013	2014
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	<0,2	Нестійкий	95	97	110	63,3	64,7	73,3
	≥0,2	Стійкий	55	53	40	26,7	35,3	26,7
Коефіцієнт швидкої ліквідності	<0,6	Нестійкий	53	65	66	35,3	43,3	44,0
	≥0,6	Стійкий	97	85	84	64,7	56,7	56,0
Коефіцієнт загальної ліквідності	<2,0	Нестійкий	42	48	61	28,0	32,0	40,7
	≥2,0	Стійкий	108	102	89	72,0	68,0	59,3

Остаточне підтвердження кризового стану фінансової системи великих аграрних підприємств Харківської обл. можна отримати з аналізу показників фінансової стійкості, приведених у табл. 4.

Таблиця 4

Показники фінансової стійкості сільськогосподарських підприємств Харківської області

Показник	Граничне значення	Фінансовий стан	Кількість підприємств за роками			Структура за роками, %		
			2012	2013	2014	2012	2013	2014
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	<0,5	нестійкий	43	46	54	28,7	30,7	36,0
	≥0,5	стійкий	107	104	96	71,3	69,3	64,0
Коефіцієнт фінансового левериджу	>1,0	нестійкий	6	10	8	4,0	6,7	5,3
	1,0-0	стійкий	128	124	126	85,3	82,7	84,0
	<0	нестійкий	16	16	16	10,7	10,7	10,7
Маневреність власного капіталу	<0,1	нестійкий	24	22	21	16,0	14,7	14,0
	>0,1	стійкий	126	128	129	84,0	85,3	86,0
Коефіцієнт забезпечення оборотних активів власними коштами	<0,1	нестійкий	27	31	34	18,0	20,7	22,7
	≥0,1	стійкий	123	119	116	82,0	79,3	77,3
Коефіцієнт стійкості фінансування	<0,5	нестійкий	32	36	38	21,3	24,0	25,3
	≥0,5	стійкий	118	114	112	78,7	76,0	74,7
Коефіцієнт фінансової стійкості	<0,85	нестійкий	75	75	83	50,0	50,0	55,3
	≥0,85	стійкий	75	75	67	50,0	50,0	44,7

Як видно, у 2014 р. близько третини досліджуваних підприємств вважаються фінансово нестійкими за більшістю показників. Порухення механізмів ефективного застосування власних коштів загрожує не тільки веденню економічно результативної діяльності, скільки перешкоджає

подальшому нарощенню активів та плануванню розвитку на перспективу. Це дає змогу узагальнити загрози та зробити висновок про порушення фінансової стійкості більшості досліджуваних підприємств.

Таким чином, фінансовий стан більшості великих аграрних підприємств Харківської обл. знаходиться у передкризовому стані. Проблеми нестійкого фінансового становища пов'язані з браком власних коштів, складнощами у розрахунках як зі споживачами, так і кредиторами. На тлі економічних негараздів та нестабільності фінансового ринку країни вирішення даних проблем вбачається у вчасному прогнозуванні ефективності діяльності та застосування механізмів економічної та фінансової адаптації до нових умов ринку.

Список використаних джерел: 1. Матвийчук А.В., Сметанюк О.А. Диагностика финансового состояния предприятия с применением инструментария нечеткой логики // Финансы Украины. – №12. – 2007. – с. 115-118. 2. Калашнікова Т.В. Фінансовий стан підприємства: сутність та оцінка / Т.В. Калашнікова // Вісник Сумського національного аграрного університету Серія «Економіка і менеджмент». – 2011. – № 3. – С. 115-118. 3. Кошельник В.М. Напрями зміцнення фінансового стану аграрних підприємств у посткризовий період їх розвитку / В.М. Кошельник, Л.В. Побережна // Економічні науки. Сер. : Облік і фінанси. – 2013. – Вип. 10(1). – С. 262-270.